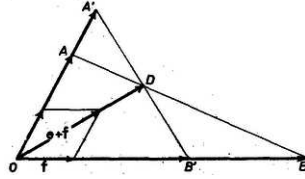

Vektorok segítségével az elemi matematika számolást igénylő feladatait is egyszerűen megoldhatjuk. Jól szemlélteti ezt a megállapítást az 1169. gyakorlat¹ alábbi megoldása.

Legyen a harmonikus közép megszerkesztéséhez használt szög csúcsa O , a szárakra felmért a, b szakaszok végpontja A , ill. B . Vegyünk fel az O -ból A -ba, ill. B -be mutató egységvektorokat, legyenek ezek \mathbf{e} , ill. \mathbf{f} . E vektorok választása miatt az $\mathbf{a} = \overrightarrow{OA}$, $\mathbf{b} = \overrightarrow{OB}$ vektorok előállíthatók $\mathbf{a} = a\mathbf{e}$, $\mathbf{b} = b\mathbf{f}$ alakban, ahol a, b épp az OA, OB szakaszok előírt hossza. Mivel az \mathbf{e}, \mathbf{f} vektorok hossza egyenlő, a $\mathbf{g} = \mathbf{e} + \mathbf{f}$ vektor szerkesztéséhez használt paralelogramma rombusz, \mathbf{g} állása tehát megadja az AOB szög felezőjének az állását. Messe az AB egyenes ezt a szögfelezőt D -ben, első lépésként a $\mathbf{d} = \overrightarrow{OD}$ vektort állítjuk elő az \mathbf{e}, \mathbf{f} vektorok segítségével.

Mivel D rajta van az AB egyenesen, $\overrightarrow{OD} = \overrightarrow{OA} + \lambda \overrightarrow{AB}$, ahol λ alkalmasan választott skalár; azaz

$$(1) \quad \mathbf{d} = \mathbf{a} + \lambda(\mathbf{b} - \mathbf{a}) = (1 - \lambda)\mathbf{a} + \lambda\mathbf{b} = (1 - \lambda)a\mathbf{e} + \lambda b\mathbf{f}.$$

Mivel D a szögfelezőn is rajta van, $\overrightarrow{OD} = \mu\mathbf{g}$, ahol μ ugyancsak alkalmasan választott szám; azaz

$$(2) \quad \mathbf{d} = \mu\mathbf{g} = \mu(\mathbf{e} + \mathbf{f}) = \mu\mathbf{e} + \mu\mathbf{f}.$$

A \mathbf{d} vektorra tehát két előállítás is kaptunk, ezekben λ és μ ismeretlen. Meghatározásukhoz azt használjuk fel, hogy a \mathbf{d} kívánt előállítása egyértelmű, tehát a kétfajta előállításban szereplő együtthatók rendre egyenlőek:

$$(3) \quad \begin{aligned} (1 - \lambda)a &= \mu, \\ \lambda b &= \mu. \end{aligned}$$

Ennek az egyenletrendszernek a megoldása adja λ, μ értékeit:

$$(4) \quad \lambda = \frac{a}{a + b}; \quad \mu = \frac{ab}{a + b}.$$

A \mathbf{d} vektor keresett előállítása tehát:

$$(5) \quad \mathbf{d} = \frac{ab}{a + b}(\mathbf{e} + \mathbf{f}).$$

Szerkesztésünk következő lépésében az OD egyenesre a D pontban emelt merőlegessel metszettük a szög szárait. Legyenek a metszéspontok rendre az A', B' pontok, ekkor A, B előállításához hasonlóan $\mathbf{a}' = \overrightarrow{OA'} = h\mathbf{e}$, $\mathbf{b}' = \overrightarrow{OB'} = h\mathbf{f}$, ahol h az OA', OB' szakaszok hossza. Feladatunk a h meghatározása. Azt használjuk fel, hogy D az $A'B'$ szakasz felezőpontja. Emiatt

$$(6) \quad \mathbf{d} = \frac{1}{2}(\mathbf{a}' + \mathbf{b}') = \frac{h}{2}(\mathbf{e} + \mathbf{f}),$$

így a \mathbf{d} vektor egy újabb előállítását kaptuk, melynek meg kell egyeznie a korábbi, (5) alatti előállítással, tehát

$$(7) \quad h = \frac{2ab}{a + b},$$

amint azt bizonyítanunk kellett.

Megoldásunkkal kapcsolatban megjegyezzük, hogy az (1) alatti összefüggés alapján $\overrightarrow{AD} = \lambda(\mathbf{b} - \mathbf{a})$, $\overrightarrow{DB} = (1 - \lambda)(\mathbf{b} - \mathbf{a})$, az $\overrightarrow{AD}, \overrightarrow{DB}$ vektorok hossza tehát úgy aránylik egymáshoz, mint $\lambda : (1 - \lambda)$. Ebből (4) alapján kapjuk, hogy

$$(8) \quad AD : DB = \frac{a}{a + b} : \frac{b}{a + b} = a' : b,$$

tehát a szögfelezőre vonatkozó ismert tételnek is egy újabb levezetését kaptuk. Ezt a tételt felhasználva az (5) alatti előállítást egyszerűbben is megkaphattuk volna a következő segédtétel alapján:

¹Lásd ezen számban 70. o.

Az O pontból az AB egyenes egy tetszőleges C pontjába mutató $\mathbf{c} = \overline{OC}$ vektor előállítható

$$(9) \quad \mathbf{c} = \frac{\alpha \mathbf{a} + \beta \mathbf{b}}{\alpha + \beta}$$

alakban, ahol

$$(10) \quad \alpha : \beta = AC : CB$$

(ez utóbbi arányban az AC , CB szakaszok hosszát előjelesen értjük: ha AC , CB iránya megegyezik, akkor előjelük egyforma, ha AC , CB ellentétes irányú, akkor a két szakasz hossza ellentétes előjelű).

Valóban, a \mathbf{c} vektor által meghatározott C pontra

$$\overrightarrow{AC} = \mathbf{c} - \mathbf{a} = \frac{\alpha \mathbf{a} + \beta \mathbf{b}}{\alpha + \beta} - \mathbf{a} = \frac{\beta}{\alpha + \beta}(\mathbf{b} - \mathbf{a}) = \frac{\beta}{\alpha + \beta} \overrightarrow{AB},$$

tehát \overrightarrow{AC} és \overrightarrow{AB} állása megegyezik, így C az AB egyenesen van. Hasonló módon kapjuk, hogy

$$\overrightarrow{CB} = \frac{\alpha}{\alpha + \beta} \overrightarrow{AB},$$

tehát a (9) alatti vektor által meghatározott C pontra érvényes (10).

Megoldásunk alapján az ABO háromszög szögfelezőjének a hosszát is kiszámíthatjuk. A $\mathbf{g} = \mathbf{e} + \mathbf{f}$ vektor szerkesztése alapján

$$|\mathbf{g}| = 2 \cos \frac{\omega}{2},$$

ahol $\omega = \angle AOB$. Így (5) alapján

$$OD = \frac{2ab}{a+b} \cos \frac{\omega}{2}.$$